

Славко ЛЕОВАЦ

РЕЧ О ПОЕЗИЈИ МИОДРАГА ПАВЛОВИЋА

Миодраг Павловић је велики песнички трагалац. Свака његова књига песама, од прве збирке *87 песама* (1952) па до последње у дугом низу збирки, друкчија је, друго и ново искуство, интересантна и углавном значајна песничка мера. Готово да бисмо могли рећи, свака од тих књига није значајна само у релацијама његовог рада и опуса него и у релацијама савремене српске и каткад европске књижевности. Песник Павловић, и есејист Павловић, није опседнут само неком идејом и неким целовитим искуством, којима је посветио цело своје песничко биће, па, следствено, своје поетско трагање. Његово трагање, његов песнички и есејистички рад, није усмерен само у једном правцу, па да тај рад постоји само у једној зони макар она била пространа и слојевита. Његове поетске теме и изрази су променљиви, песник је увек у трагању за новим поетским хармонијама и синтезама. Његов дух није урођен у један систем, или у више система да би коначно створио потпун систем. То је онај поетски дух који трага за уметничком лепотом и поетском мудрошћу, која је у дијалектици и дијалогици појава и суштина, и то у мноштву песама и збирки песама. У којим песмама и у којој збирци песама пребива прави, аутентични песник Павловић? Као да питамо писца многих добрих романа који је од његових романескних ликова скривено и право лице романсијера. Ипак остаје и даље питање шта је оно што поетски и поетички веже све те збирке песама, по чему је песник Павловић у свим тим књигама песник кога нужно препознајемо и без назнаке имена и презимена, који из збирке у збирку песама оформљује историјску личност песника, и то својим бољим и најбољим песмама.

То је својеврсно имагинирање смисла сликом, умножавањем дискретних симбола и ритмом целе песме. Ти симболи нису крајњи знаци нечег, него симболи у настајању и у преображајима, који не стреме, значи, филозофском него имагинитивном смислу. У поезији Миодрага Павловића нема убеђености и крајности, готово увек је то чежња и чак воља за смислом који није категоричан и дефинитиван (чак ако понека синтагма, неки стих упућује на тако нешто). Језгро, средиште, кристал песме – све су то речи есејисте Павловића – не морају да су евидентни да би песма имала своју релативно чврсту структуру. У Павловићевим песмама најважнија је еманација, јер поетске слике и структура еманирају неки смисао, поетску духовност. Павловићева мисаоност није мисаоност тзв.

рефлексивног песника. Павловић је мисаони песник који трага за имагинитивним смислом и остварује га у богатим називима слика, дискретних симбола, призорима мисли, и, уопште, структуром песме у којем је средиште њено више у целој песми а мање у неком њеном фокусу.

Павловић има изразито стваралачки однос према традицији и домаћој и иностраној. О томе сведочи не само позната и цењена *Антологија српској њесништва (XIII – XX века)* /прво издање 1964/, не само есеји о старим и новим српским песницима, не само разни огледи о страним књижевним делима и појавама, есеји о поетичким темама и питањима. О томе првенствено сведочи Павловићева поезија. Поетске идеје и митови из старе и релативно новије прошлости нису парадигме него подстицаји; они су сасвим асимиловани и нису више у Павловићевој песми слични тим старим митовима и идејама. Стари и новији песници који су утицали на Павловића драматично губе своја обележја у поетским делима као што су неке песме збирки *Сјуб сећања* (1953), *Млеко искони* (1963), *Хододарје* (1971) и другим. Па онда, свуда је драматика пролазности и трагика ништења, као и привид и сјај животних манифестација, преобразени у драматику слутњи и тајни о њиховим поетским смисленостима. Традиција бива, као и савременост, на стваралачки начин асимиллована поетском духовношћу. Ова духовност не сме да губи дах, тај дах је синоним за дисање и оформљење песме.

Такав стваралачки однос према традицији отворио је песнику велике могућности повезивања и упоређивања балканске, и наше српске, традиције са другим традицијама на најбољи начин – њиховим прожимањем и таквим поетским асимиловањем када наша традиција само добија, када она постаје вишезначно занимљива и модерно поетски делотворна. Поетски симболи и мисли у Павловићевим песмама, особито од збирки песама *Велика скииција* (1969) и *Хододарје* (1971), па преко књига *Певање на виру* (1977) и *Бексџва њо Србији* (1979), све до *Књиге старословне* (1989) и неких најновијих песама, откривају нам нове и чудне пејзаже наше културне историје дубоко повезане за судбину човека и човечанства на начин увек отворен новим могућностима духовног сагледања и поетског говора. Због тога, на пример, Павловићева условно речена патриотска поезија је патриотска јер је онтолошка, а онтолошка је јер је патриотска, љубавна или некаква друга. Интимистичка је јер је интимна дијалектиком личног и нечег, парадоксално речено, посебно општег. Његова исповест је исповест песника који је већ у историји и у њеној посебној општости као неки митски, историјски и, пре свега, песник својеврсних могућности. При томе, врло ретко нас упозорава на неко своје доиста лично искуство. Павловић не пројектује нарцисоидно себе у свет; пре бисмо могли рећи да својом способношћу преображаја и асимилације пројектује свет и традицију у себе, у своју поезију, и у тој дијалектици поетски живи и ради.

Управо зато, чини нам се, Павловић није песник једног, макар доминантног мисаоног и поетичког усмерења. Песник метаморфоза с тежњом ка драматичном имагинирању смисла, Павловић је тако различит и тако доследан намери да стреми стално новим синтезама. Он је

био и jeste наш највећи путник у неком замишљеном космосу поетских могућности. Ништа му није страно, оно људско и планетарно, али ни у самој поезији. Он је писао, с више или мање успеха, увек с једном добром песничком мером, и у кратком и у дугом стиху, и мале и веће поетске облике, песмице, песме, поеме и спевове; па онда, и у регулативном и у слободном стиху; затим, поетским језиком високе презасићености који додирује границе херметичке поезије, али и језиком сјајне, често поетске реторичности. У многим његовим песмама метафоре, метонимије, синестезије и друге фигуре особито коло воде: мрсе и одмрсују неке чудне везе и као да прете каткад да угуше том игром поетску духовност песме. Сетимо се речи једног нашег великог песника, да метафоре најбрже застаревају у песни. Али, у мноштву добрих и најбољих песама, у антологији самог Павловићевог песничтва, оне нису естетски изоловане ни херметички ограничене, оне су у функцији поетског језика и симболотворне поетске духовности.

»Ништа није ружно у орфејском зрењу«, пише песник у песни »Св. Јован Канео«. Ништа није мучно, ма како изгледало и jeste у историји и у савременом животу, у Павловићевим песмама у којима делотворно живи не само ритмички уређена него и поетски остварена слика и мелодија. Понос пред историјским тековинама, али, више од тога, мука због сазнања о пролазности, трошности и агонији »вавек осташе у милости« ове поезије (према једном стиху из песме »Сликање Љевишке цркве у Призрену«). Није, разуме се, само добро отворити двери и попети се на куле историје и легенде, ући у многа стара и вредна здања, храмове и градове што нам остави прошлост. Хододарја и путодарја имају смисла за песника ако су и духодарја и даходарја. Бити посматрач, бити духовити коментатор то је можда почетак путовања ка оном вишем узнесењу, ка поетској духовности и поетској форми.

У есеју о Јејтсовој поезији Павловић је написао и ове речи: »За право познанство са Јејтсом мора се прочитати велики број његових песама; њихова целокупност сачињава, у ствари, епску целину, а еп се не може упознати кроз одломке«. Ово вреди и за поезију Миодрага Павловића не зато, не само зато, што се еп не може упознати у делићима и деловима него превасходно зато што су његове збирке песама, чак и неки циклуси, различити. Ипак, наше већ дуго познанство са Павловићевом поезијом можда нам даје наде и неке уверености да свуда, или бар већином, видимо и осећамо песничково трагање за посебним осмишљавањем живота и смрти. То је оно имагинирање смисла, то је дискретно остваривање симбола у смислу драматичног поетског осмишљења људске судбине – и то на различите начине. Заиста, природа и цивилизацијски предели, историја и традиција, знани и незнани људи, песници и мислиоци, мале и велике ствари и појаве, и друго, све је то просветљено озарењем да »и кости певањем се плоде«, да и ужаси пропадања и ништења постају светли снимци и слике једног чудесно многоструког света поезије. То је ново орфејско певање у којем, доиста, готово »ништа није ружно«.